

1.

Letnja Mejsi, 1967.

Kada smo prvi put došli u opatiju, kiša je padala pet dana. Bez prestanka. Upozorili su me da to može da se dogodi u Engleskoj, u proleće i u leto, ali ja nisam verovala. Svako jutro, u tišini smo sedeli za doručkom. Gramps se krio iza svojih novina; moje sestre zurile su svaka u svoj tanjir; dok je majka odsutno buljila. Morala sam da sedim na tri jastuka kako bih dohvatila sto. S druge strane prozora nalazio se vlažni, tužni svet.

Lovor oko kuće tada nije bio posečen i kapao je žalosnim crnim suzama. Iza njega se mogao videti ugao starog manastira, sa gargoj-lom koja izbacuje kišu iz usta i očiju. Travnjak se pretvorio u pašnjak, a travke su pognule glavu poput pokajnika. Engleski vazduh bio je gust i čudne svetlojubičaste boje. Vetar je jadikovao: zemlja ispod prilaza plaži bila je zasuta slomljenim granama. Mogla sam da vidim odsečenu ruku, bedrenu kost džina, i stravičan deo glave, kvrgav i obavijen bršljanom. Imao je dva ogromna oka. Znala sam da gledaju svu tu žalost koja prodire u kuću. Merila su vlagu na zidovima i brojala kapi sa plafona – tri kofe samo u toj sobi. Vetar je fijukao i zavijao u dimnjaku. Prozori su zveketali. „Pa, deco“, rekla je Stela, namrštenog lica, što znači nevolju, „nema mogućnosti da danas idemo u šetnju.“

Govorila je istu rečenicu, nakon istog vremenskog perioda, svakog dana, pet dana zaredom. Šestog dana otišla je u svoju sobu i zaključala vrata. Pokušali smo sa uobičajenim lekovima: cveće, književnost i hrana. Džulija je odnela tacnu. Fin joj je odnela gomilu knjiga. Ja

sam joj odnela buket zvončica (*Hyacinthus non-scriptus*), koje sam uz pomoć Fin nabrala u Šumi opatica. Redovno smo proveravali: tri dana kasnije još su bili ispred vrata.

Sunce se do tada pojavilo. Stela je odbila da spava u velikoj sobi, koju je nekad delila sa tatom. Umesto toga, izabrala je mali prostor na podu tavana, gde su nekada bile spavaonice opatica. Dugački hodnici bili su vrući, mračni i zagušljivi. Voda iz tegle za pekmez je isparila; zvončići su se udvostručili i uvenuli. Kutija cigareta bila je neotvorena, malo „džek danijelsa“ za slučaj nužde stajalo je netaknuto, i mali trouglasti sendviči smežurali su se. Fin je prebrojala i proverila knjige. Ukupno šest: *Male žene*, *Mensfild park*, *Džejn Ejr*, *Tajna bašta* i *Velika očekivanja* bile su i dalje tamo, ali šesta – mislim da je bila *Kidnapovan* – nestala je. „Napredak“, rekla je Fin. Prislonila je uvo na zaključana vrata i svi smo slušali pažljivo. Vazduh u kući je čudan, kao što znate – kao da je težak, pritiska, i bili smo toga više svesni tada, dok se još nismo navikli na to. Dok smo slušali, kao da je i *on* nas slušao – a to je bilo čudno.

Malo potom Fin je tvrdila da može da čuje šuštanje papira. Olakšanje. Otišli smo da istražujemo. Pretražile smo biblioteku; bilo je to tada mesto puno moljaca – čak više nego sada – Gramps je rekao da je to nekad bila kapela posvećena Bogorodici. Tamo gde je sada kamin, nekad je bio oltar – da li ste znali? Proverili smo duguljasti otvor u zidu – i shvatili da je veoma efikasan. Nismo primetili šta je toliko čudno kod njega – ne tada. Onda smo otišli da premerimo bašte, šume, selo, voćnjake, jezero i Blek dič...

„Da li si i *ti* čula šuštanje stranica?“ pita Lukas prekidajući me baš kad sam krenula. Podiže pogled sa svog bloka za crtanje sa olovkom u vazduhu. Kradomice bacam pogled na stranicu pred njim: dvanaest sa četrnaest inča, odgovarajuće grube teksture. Tamo je čitav lavirint škra-botina, unakrsnih linija i senki koje Lukas pravi mrljajući svojim prstom. Od tih crnih i belih rađam se ja, Mejsi.

Ne bi trebalo da gledam svoj portret dok je u izradi; Lukas hvata moj prepredeni pogled i pomera blok za crtanje van vidnog polja. Razmatram njegovo pitanje. Teško je setiti se: bilo je to pre deset godina. Bila sam veoma mala tada. Značajno je kad izgubiš oca. Nisam u potpunosti shvatila da ga *jesam* izgubila: svaki put kad su se otvorila vrata, očekivala sam da će on ući.

U mom sećanju, svi događaji tog prvog leta u opatiji su uznemirujućii. Jasna su i upečatljiva, kao slike špila karata, ali ako pokušam da ih veoma pažljivo pogledam, čine me uznemirenom. Osećam da neke nedostaju, ili da je čarobnjak koji ih deli zadržao neke u rukavu. Meša veličanstveno, kao što je Denova baka to radila – ali je tu ubačen neki trik. Nešto se sumnjivo dešava.

Koncentrišem se na zaključana vrata i smežurane sendviče. Mogu da osetim ustajali miris „džek danijelsa“. Fin i Džulija čuće pored mene. Zarobljena muva zuji u prozoru koji niko nije otvorio decenijama. Mislim da sam čula zvuk šuštanja konačno, i možda je to bio zvuk okretanja stranica. S obzirom na to gde smo bili, i kakva je priroda kuće, zvuk šuštanja je isto tako mogao imati drugačije poreklo. Opatice koje su nekada živele na ovom mestu i i dalje tu žive, podsećam Lukasa. Ima ih u gornjim hodnicima; sakupljaju se na stepenicama; njihove brojanice lupkaju i njihove suknje – da – *šuškaju*. Kada prolaziš pored njih, časne sestre te gledaju blede i strpljivo, kao da čekaju da im se pridružiš – i deluju uvereno da neće dugo čekati.

Mrtve i otišle pre osamsto godina – ali ih to ne sprečava. Zašto ne počivaju u miru, kao što bi mrtvi trebalo da počivaju? Pitam se zašto me *one* progone, kada oni ljudi koji su dobrodošli da me progone – moj otac, na primer – nijednom se nisu pojavili. „Ma daj, Mejsi“, kaže Lukas. „Prestani s tim. Uznemirava sve – a i dosadno je. Zagrobni život ne postoji. Nema raja, nema pakla, nema podzemlja, nema Boga, nema đavola, nema anđela, nema demona, nema duhova... A posebno i po ne znam koji put *nema* avetinjskih opatica. Ti si praktično dete. Ti to dobro znaš. Prekini da vežeš i sedi mirno.“

Lukas je nevernik. Mnogo *on* zna. Ipak, priča jasno, pa shvatam da sam ga iznervirala – Lukasu sve brzo dosadi. Da bih ga smirila sedim mirno poput poljskog miša (*Micromys minutus*) i nakon petnaest minuta rada u tišini on se opušta. Znala sam da hoće. Lukas voli moje priče. Svi ostali u opatiji su i suviše zauzeti da bi slušali. *Samo ne sad, Mejsi*, govore, povlačeći se. Ali Lukas je zavisnik od informacija, a ja sam dobar istoričar, tako da smo odličan par. Za razliku od Stele, ja govorim istinu; za razliku od Grampsa, ja se držim činjenica; za razliku od Fin i Džulije, ja ne izbegavam neugodna pitanja i ne izostavljam najbolje delove. Ukoliko želite da znate nešto o ovoj kući i ovoj porodici – kao što Lukas sigurno hoće – onda sam ja osoba koju treba da pitate.

Ja otkrivam tajne – a njih je zaista mnogo. Možda jesam dete, ali sam veoma uspešan posmatrač, što Lukas zna. *Reci onako kako jeste*, kaže Džulija. I ja govorim. Govorim. Govorim.

„I kada se Stela oporavila?“ pita Lukas, uobičajeno lenjo zadirkujući. „Da li je Džulija uvek bila lepa? Da li je Fin uvek bila ravnodušna? Kada si prvi put upoznala Dena? Ko je ubio onog lava u biblioteci? Da li se sećaš Amerike? Da li više voliš mleko ili krem u kafi?“ Zeva, kratko podiže pogled, stisnutih očiju meri moje lice i stvara me. Dve brze linije, mrljanje prstom. Dopada mi se Lukas. I ja se njemu dopadam. Mislim da mu se više dopadam nego moje sestre, mada možda grešim. U svakom slučaju, razumemo jedno drugo, i to nas oboje umiruje. Upućuje jedan od njegovih malih osmeha.

„Hajde, Mejsi“, govori, laskajući. „Želim sve da znam. Rec mi više.“ Dopada mi se da budem Lukasova Šeherezada, i naravno ne postoji strah da će me pogubiti kad se moje priče završe. Postoji, doduše, opasnost da će mu dosaditi, i toga sam uvek svesna. Zato uvek pazim da mu ne pružim ono što on hoće. To je lekcija koju obe moje sestre treba da nauče, i to brzo. Isto tako, njegova pitanja su manje nevinna nego što se čine (izgledaju). Ponekad mislim da traži tačno određenu informaciju, iako to nikad ne priznaje. Danas, sumnjam da su podlosti o Denu ono što hoće. Stoga odlučujem da mu desnom rukom dajem, a levom zadržavam – shvatila sam da Lukasovo interesovanje ne mogu izgubiti ako on stalno mora da pogađa, ako sam uvek jedan korak ispred njega.

Pretvaram se da mrljam i uzdišem, dok prevrćem po sećanjima. Onda se sećanje zaista pojavljuje, prema sopstvenom skladu, i kažem da ću mu pričati o Denovoj baki, poznatijoj kao zla veštica, ili poznatijoj kao Mančkin* (nadimak koji joj je dala Džulija. Okrutno je, ali ona *jeste* veoma mala.)

„Pričaću ti o vremenu kada nam je proricala sudbinu, o danu kada nam je gledala u karte“, počela sam. Onda sam zastala. Mogla sam da osetim nešto hladno i teško u sebi, kao da sam pokušala da progutam oblutak, ali on je bio prevelik. Zaglavljnjen je u mom grlu; neće da izađe napolje. I neće da ode dole.

Lukas posmatra moje lice. Izgleda ljubazno, iako niko ne bi opisao Lukasa kao ljubaznog čoveka. Ponekad mislim da me sažaljeva,

* Munchikin – mala osoba iz knjige *Čarobnjak iz Oza*, L. Franka Bauma (prim. prev.)

i pretpostavljam da postoji razlog za to – zaglavljena u ovoj kući sa dedom, koji postaje nestabilan, i Stelom koja je na nekoj planeti daleko, daleko odavde; plus dve sestre koje su obe ušle u legendu po svojoj lepoti i intelektu. Ljudi viču oko mene, ali neće da slušaju. Da opatice ne pričaju sa mnom, gladovala bih za razgovorom. Ja sam devojka u čošku, ona koju svi ignorišu. Još nemam grudi. Da, mogu to da vidim u tugljivim dobocima koje bih osvajala.

„Denova baka – i ona je gledala u karte za vas tri? Da li si čula šta je rekla i Fin i Džuliji?“

„Jesam.“

„Da li je i Den bio tamo?“

„Jeste.“

„Koliko si tada imala godina?“

„Da vidim.“ Pretvarala sam se da sabiram, iako veoma dobro znam odgovor. Ja sam zakasnela misao u mojoj porodici, poslednji pokušaj da se dobije dečak, tako da je priličan razmak između mojih sestara i mene. Ja sam imala skoro sedam, Fin skoro četrnaest i Džulija šesnaest. „Bio je Džulijin rođendan“, rekla sam. „Zato smo išli da vidimo Denovu baku. Tražile smo savet od proročice. Rođendani su pogodni dani za to. Bio je pun mesec, takođe.“

„Moćne stvari.“ Lukas pravi još jednu preciznu mrlju na svojoj strani. U ovom stadijumu biću sastavljena od senki. *I, kada bih koračao dolinom senke smrti, ne bih se plašio zla*, govori poznati glas u moje uvo. *Jer ti si sa mnom*, odgovaram tiho.

„Sedi mirno, Mejsi“, kaže Lukas. „Prekini da se uvijaš.“ I mršti se.

Pored mene, časna majka se smeje. Izabela će imati dvadeset tri za nekoliko nedelja: ona ima poput stakla zelene oči i dragocenu brojanicu, napravljenu od žada. Njene obaveze su mnogobrojne, ali uvek ima vremena za mene. Dodiruje mi ruku, podiže prst na svoje usne, baca pogled na Lukasa, a zatim se tiho iskrada. Lukas, nevernik, ne vidi ništa. Napolju sija sunce. Kiša nije padala nedeljama. Ovo je zlatno leto, najbolje leto koje pamtim. Do kraja leta biću prevedena, sigurna sam. Prestaću da budem devojčica i postaću žena. Izaći ću iz svoje čaure, krila vlažnih, ali sjajnih, preobražena Mejsi!

Lukas čeka trenutak, zatim kaže: „U redu – sredina je leta. Pun je mesec. Spuštate se u selo i Oušanina kćerka gleda vam u karte. I šta

je stara veštica obećala trima sestrama, pitam se? Dragog? Nasledstvo? Putovanje? Kladam se da je bio dragi. Visok, tamni stranac. Kao ja.“

„Ništa od toga.“

„Neobična proročica“, kaže on suvo. Počinje da se ponaša poslovno, ali znam da mu privlačim pažnju. To mi pruža malo, tajno uzbuđenje. Naginje blok za crtanje tako da ne postoji mogućnost da ga vidim, i kaže: „Sada, Mejsi, možeš da pričaš, ali ne pomeraj glavu iz tog ugla. Svetlo je savršeno. Pomeri lice samo malo u levo. Otkopčaj to gornje dugme. Odlično. Pametna devojčica. Pretvorio sam se u uvo. Sada nastavi.“

Mislim, *u uvo i oko takođe*. Lukas ima očiju koliko i Argo*, i ako se jedno nakratko zatvori, ostalih devedeset devet ostaje budno i na oprezu. U odnosima sa Lukasom, preporučljivo je ovo zapamtiti, zato ja pamtim.

Pokušavam da se opustim u svojoj pozi. Pokušavam da se koncentrišem i prizovem prošlost. Hladno je ovde, u Lukasovom improvizovanom studiju, i mirno. Ova velika soba ima kameni pod i zasvođen plafon. Sagradila ju je Izabela u trinaestom veku i proširena je početkom petnaestog, kada je opatija bila na vrhuncu svoje slave. Nekad je to bila trpezarija, povezana prolazima sa tremom i glavnim delom ženskog samostana, ali su te veze nestale za vreme Reformacije**, pa je ovaj deo zgrade sada izolovan. Tiho je i usamljeno. Mogu da čujem zvuk Džulijinog gramofona u daljini – sluša *ponovo* tu ploču *Džeferson erplejna* – ali samo zato što je potpuno pojačala. Osim tog stranog udaranja i zavijanja, jedini zvuci su Engleska: zujanje pčela, šuštanje brestova, blejanje ovogodišnjih jaganjaca. Skoro su ugojeni: na putu za klanicu, već ovih dana.

Šest visokih lučnih prozora trpezarije okrenuti su od kuće, prema poljima, voćnjacima i dolini ispod. Ranije je Stela imala običaj da se zaključava u ovu sobu. Bilo joj je potrebno da pronade sebe, govorila je, a ovaj prelep i miran prostor bio je pravo mesto za to. Da, bilo je hladno preko zime, ali za nekoga ko je odrastao u Kanadi, engleske zime nisu predstavljale opasnost. Bile su kratke, retko je padao sneg – bez problema! Onda je Stela ponovo otkrila englesku vlagu, istočnoenglesku vlagu, koja je sveprodiruća, koja se uvlači u kosti. Onda je otkrila šta se

* Argo je biće sa stotinu očiju iz grčke mitologije (prim. prev.)

** Reformacija je naziv za verske pokrete protiv papstva i katoličke crkve u XVI veku (prim. prev.)

dogaća ovde kada se vetar okrene ka istoku, kada zaurla iz Sibira i zamahne prema Fenzu*.

Dokazi svih Stelinih istraživanja, svih njenih kratkotrajnih zanimanja, još su ovde. Tu su osušene slike iz akvarel proleća; tu je šivaća mašina iz dizajnerskog leta; tu su zapostavljena sočiva iz perioda fotografije; i iskorišćena mašina za kucanje iz faze pisanja kratkih priča. To je bilo najduže od svih zanimanja, i poslednje. Možda je Stela konačno pronašla sebe (pitam se kako se to radi?). Možda je prestala da traži. Bilo kako bilo, sada izbegava trpezariju.

Lukas ju je preuzeo. On i Den su se upravo vratili iz Kembridža, poslednji put. Preživeli su poslednje ispite i došli ovde, sa odvratnim mamurlukom, dan nakon Majskog bala**. „Ovo je poslednji dugi raspust“, objavio je Den, „pa hajde da ga onda zapamtimo.“ Den sada često ostaje ovde u opatiji – mogao bi da boravi kod svog oca i bake u selu, ali više voli ovde. Ulogoren je u svojoj uobičajenoj sobi, u glavnoj kući i ostaće do kraja praznika. Lukas je dolazio ranije u posetu, ali nikad na duže – on nikada *nigde* ne ostaje dugo – pa je ova dugotrajna poseta iznenađujuća. Mislim da ga niko nije izričito pozvao, iako pretpostavljam da Fin možda jeste. Ovde je na neodređeni period. Moglo bi to biti do kraja leta, moglo bi biti manje, moglo bi biti više. Lukas nikad ne pravi planove – ili ako ih pravi, odbija da ih podeli: on jednostavno dolazi kada mu se sviđi, i odlazi bez upozorenja ili pozdrava. Nije mi teško da to prihvatim, jer Lukas i ja razumemo jedno drugo; ipak Fin i Džuliji je to teško.

On nije zainteresovan za materijalne udobnosti. Spava pokriven starim vojničkim ćebetom, na grudvičastom krevetu u ćošku. Zakuvava kafu na petrolejskom šporetu. Kada hoće da se okupa, on pliva u reci. Kada hoće da jede, što nije često, dođe u kuću, šarmira Stelu i vrši prepad na ostavu za hranu. Stela je dobra kuvarica i misli da je Lukas genije – utisak koji Lukas ničim ne obeshrabruje, zapazila sam. Tamo na stolu, ispod muslinske zaštite od muva, vidim njene poslednje ponude umetniku – u – rezidenciji: parče *madera* kolača*** i na jednoj strani zlatna pašeta od svinjskog mesa.

* Močvarna oblast u istočnoj Engleskoj (prim. prev.)

** Bal koji se održava u maju mesecu u Kembridžu, ovde se konkretno radi o koledžu Triniti (prim. prev.)

*** Portugalska vrsta engleskog kolača, sa ostrva Madera (prim. prev.)

Nedostaje zalogaj ili dva. Odmah pored, naslonjen na nogare, okrenut ka zidu i sakriven iza paravana, nalazi se portret, koji Lukas treba da slika – kao naknadu za njegov život preko leta ovde, bez troškova. To je ogromna slika Džulije, Fin i mene, i Den kaže da će to biti Lukasov *magnum opus* – za ovu godinu, u svakom slučaju. Zvaće se *Sestre Mortland*, što ja smatram dosadnim, glupim imenom. Izgleda da Lukas ne radi često na njoj – mada možda radi noću.

Ja ne spavam najbolje noću. Ponekad me uznemiravaju opatice; ponekad su to moji snovi. I jednom ili dva puta, kada nisam mogla da spavam, iskrala sam se iz kreveta i sišla do bašte i videla kako svetla plamte ovde. Lukas zatvara unutrašnje kapke, ali postoji šest svetlih pukotina koje ostavljaju pruge napolju na zemlji, kao zlatne šipke. Moguće je da su ove skice pripremni rad za portret, ili su možda nevažne, nešto što radi da prekrati vreme. Volela bih da pitam Lukasa da li su one važne, i *zašto* su one važne – ali znam da mi neće odgovoriti: on je tajnovit čovek... Treba biti takav, da bi takvog prepoznao, kao što Bela voli da kaže: ja sam tajnovita devojčica.

Mislim da moraju biti važne, jer Lukas kaže da planira da završi četiri crteža mene, ove godine. Sigurna sam da je to čast. To mora da znači da ga nešto kod mene interesuje. Prvi crtež, *Prolećna Mejsi*, bio je završen na uskršnjem raspustu. *Letnja Mejsi* je onaj na kome sada radi; *Jesenja Mejsi* i *Zimska Mejsi* će uslediti pravovremeno. Nije mi dozvoljeno da ih vidim dok se ne završe sva četiri godišnja doba. Nije mi dozvoljeno da razgledam portret *Sestre Mortland*, takođe – niti je dozvoljeno Džuliji, niti Fin. Nekoliko puta sam pokušala da ukradem pogled, ali sam uvek bila sprečena. Kada je napolju, Lukas zaključava prozore i vrata. U tu svrhu kupio je novi katanac. „Koliko paranoičan možeš da postaneš?“ kaže Džulija. Džulija se upravo vratila sa jednogodišnjih postdiplomskih studija na Berkliju, u Kaliforniji. To je uticalo na njenu garderobu i rečnik. „Paranoičan“ je sada omiljena reč.

„Hajde, Mejsi, sanjariš“, šapnuo je Lukas. „Pričaj sa mnom. Tvoje lice se sprema i namešta. Ovo neće uspeti ako izgledaš natmureno. Ništa ne valja.“

„Ja nisam natmurena“, odgovorila sam. Ipak, čula sam upozoravajući ton razdraženosti, pa sam se ponovo koncentrisala. Počinjem da priželjkujem da sam izabrala neki drugi događaj koji bih opisala, ali sada nema povratka. Taj okrugli, hladni oblutak i dalje je zaglavljen u

mom grlu. Mrštím se, Lukas čeka, olovka kruži, i – pokorna njemu kao i uvek – koračam nazad u prošlost.

Gledam nas tri kako se spremamo, tog popodneva, za selo. Idemo stazom kroz šumu, nešto što veoma retko radimo. Džulija nosi novu belu haljinu; ima paprino-najlonsku *brižit bardo* podsuknju, koja čini suknju krutom i u obliku zvona. Ima engleski vez oko vrata. Pretvorila se u ženu preko noći i toliko je blešteće lepa da me oči bole. Moja sestra Fin nosi staru odeću, kao i obično: stare široke pantalone, povijenu bluzu i sandale. Ona je mršava i prava kao vrbov štap. Znam o čemu Džulija razmišlja – ona uglavnom razmišlja o sebi, tako da nije teško – ali za Fin ne znam. Ona je komplikovana kao čvor koji ne mogu da razvežem.

Moje sestre koračaju napred, svađajući se. Ja sam na kraju. Nosim smeđi laneni šorts, kestenjaste „klark“ sandale i belu „erteks“ majicu, koju je Fin odavno prerasla. Potajno čitam knjige *Čuvenih pet** (one su na vrhu liste Steline zabranjene literature) i kao i besmrtni Džordž sa ostrva Kirin, i ja želim da sam dečak. Zviždim psu kojeg samo ja mogu da vidim – bili smo između pasa tog leta, isto kao što smo i sada. Stavljam ruke u džepove i vučem svoje cipele. Brojim drveće i dajem im imena kako prolazim. Mislim da sam srećna; sreća je zarazna. Nakon nekog vremena Fin i Džulija prestaju da se svađaju, i Fin – koja ima veoma sladak glas – počinje da peva, prvo madrigal, zatim, zafrkavajući se i smejući se, Elvisovu *Blue Suede Shoes*.

Izlazimo iz šume i vrućina sunca nas udara. Dolina pod nama obojena je u zlatno. Živice su načičkane bobicama; trideset brestova maršira u dugoj liniji duž staze. Jabuke u voćnjacima su sazrele; pšenica se mreška. Bog je uredio četrdeset jednu kravu u savršenu formaciju na Ejker fildu. Nad glavom su ševe, toliko visoko da ne mogu da ih vidim, ali mogu da ih čujem, zvižduću alarm, ispunjavajući nebo nervoznom pesmom. Udišem vazduh Engleske; veseo je u plućima i podiže mi srce. Fin me uzima za ruku; čak je i Džulija razdragana. Počinjemo da igramo, trčimo i skačemo dole, niz brdo.

Na dnu, po dogovoru, Den nas čeka. Porastao je otkako sam ga poslednji put videla – a ima više od godinu dana, primećujem. Dolazio je u opatiju svaki dan, a sad izgleda da izbegava to mesto – ukoliko postoji

* Serija knjiga za decu koju je napisao Enid Blajton (prim.prev.)

razlog za to, meni, kao i obično, nije rečeno. Bez obzira na to, on i Fin ostaju bliski. Ona je bila u Denovoj kući ranije, mnogo puta, ali za mene i Džuliju ovo će biti nepoznata teritorija – nikada nismo prošle kapiju; Den bi nas uvek preduhitrio i preprečio put. Šetamo kroz selo. Tiho je u vreme popodnevene vrućine. Trinaest kokošaka kljuca na ivici.

Vekovima se ovde ništa nije promenilo; to mi se dopada. Džulija tvrdi da je dosadno. Starinska iskrivljena koliba u kojoj Den živi poslednja je kuća sa leve strane, okrenuta ka jugu, tačno četiri stotine koraka iza pačjeg jezerca. Prednji ulaz se nikad ne koristi, pa se grupišemo na zadnji, gde je senovito i vrata stoje otvorena.

To je stari, niski ulaz u kuću. Den, Fin i Džulija moraju da se sagnu dok ulaze. Ja ih pratim i nakon dnevne svetlosti ne vidim ništa u mraku.

2.

Dečak na staklu

Ova kuća ima četiri sobe – Fin mi je toliko rekla. Dole, prednja soba mora biti doterana i otvorena, jer se koristi za bdenja. Denova majka Dori, bila je položena u toj sobi, u svojoj beloј satenskoј venčanoј haljini, sa svojim belim molitvenikom. Telegram saučešća koji je tata poslao još je tamo, kaže Fin. Denova baka ga je uramila i okačila da visi iznad kamina, koji se nikad ne koristi.

Ta strašna smrt – Dori je imala samo devetnaest – dogodila se krajem rata. Četrnaest godina deluje kao dug period da se soba ne koristi, posebno u kući koja je stešnjena kao ova, ali Fin kaže da je takav običaj, a osim toga Denova baka zna da bude sujeverna i pesimistična, i uvek veruje da neka smrt preti, pa je bolje biti spreman. Volela bih da mogu da pogledam ovu sobu za bdenje, kao i tatin telegram, ali vrata su zatvorena.

U kuhinji smo, u zadnjem delu, gde porodica kuva, pere, jede i živi. Uzane stepenice vode gore prema dve spavaće sobe – u kojima treba da se smeste Denov otac, baka i Den. Pre nego što smo došli pitala sam Fin gde onda svi oni spavaju, a Fin je odgovorila da Den spava u očevoj sobi, gde drugde? Kada sam naglasila pitanje, ona se zacrvenela i naljutila: rekla je da sam dosadno derište i da me se to ne tiče; da ne žive svi okolo raskalašnim životom u velikoj štali sa dvadeset spavaćih soba. Dvadeset spavaćih soba od kojih je većina bez nameštaja, puna miševa i potpuno beskorisna, mogla sam da odgovorim. Ipak nisam. Shvatila sam da moje pitanje može biti uvredljivo za Dena i da ga Fin štiti. Ali